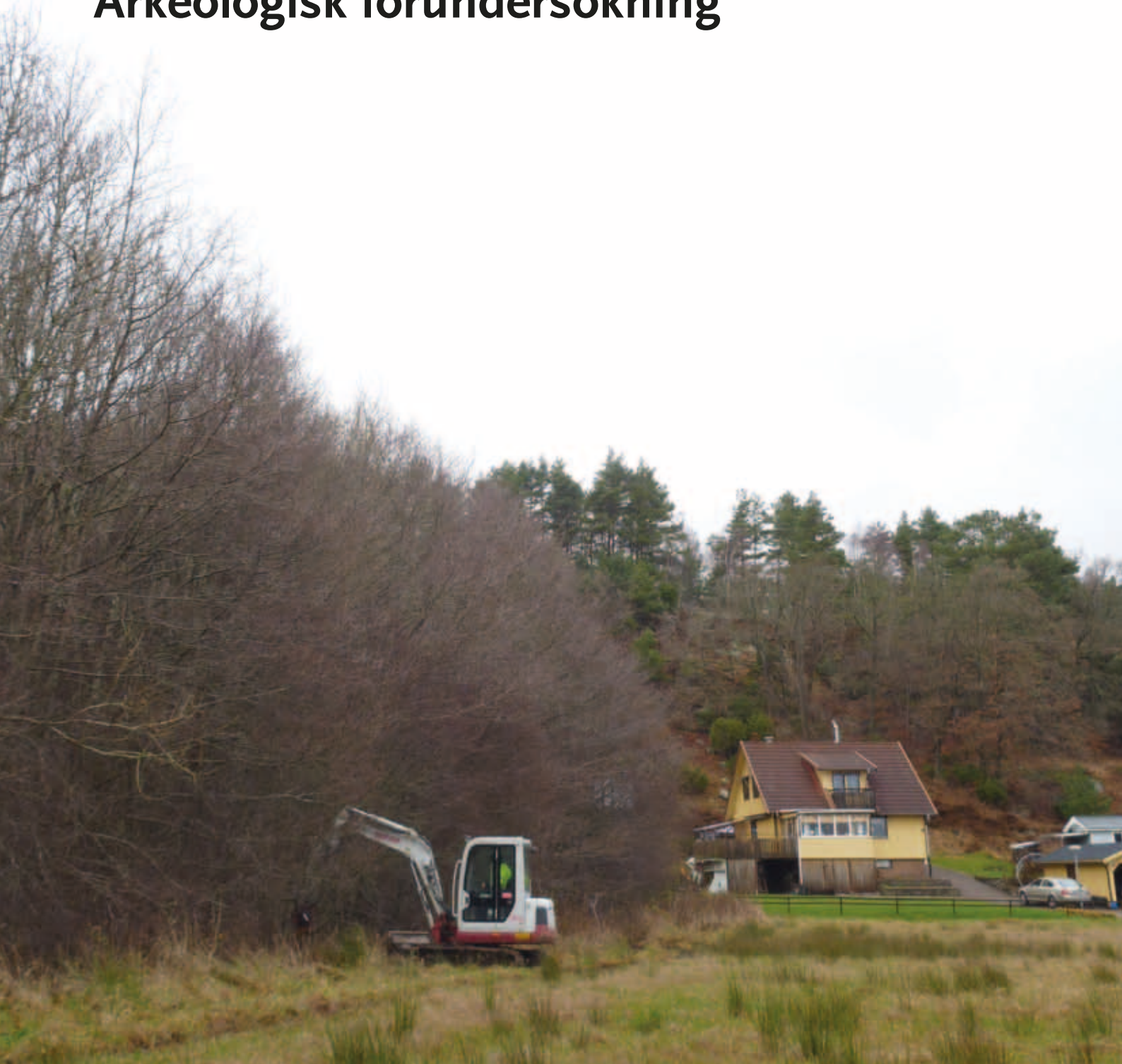
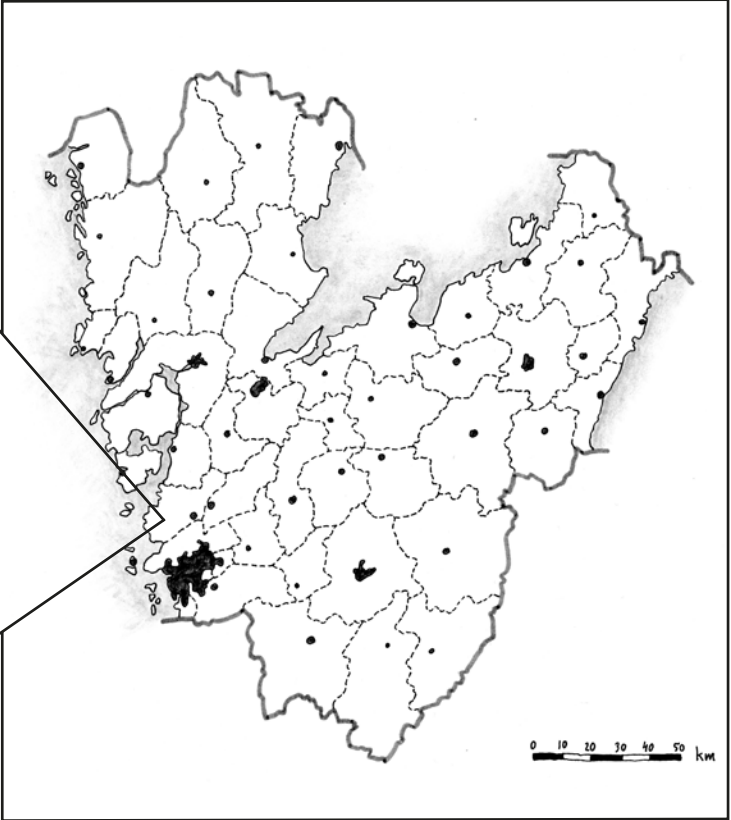
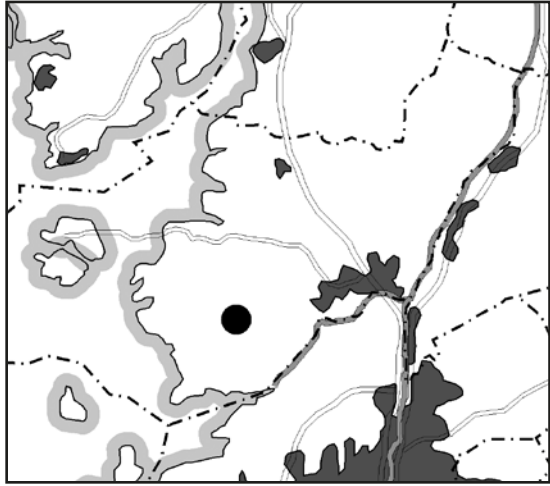

Torsby 397 inom Kärna 4:1 och Lefstad 1:23 Torsby socken, Kungälv kommun Arkeologisk förundersökning

Karin Olsson

*Torsby 397 inom Kärna 4:1 och
Lefstad 1:23, Kungälvvs kommun
Arkeologisk förundersökning*

Karin Olsson

Torsby 397 inom Kärna 4:1 och Lefstad 1:23, Torsby socken, Kungälv kommun
Arkeologisk förundersökning

Kulturhistoriska rapporter 160

© Rio Kulturkooperativ 2013

Fastighet: Kärna 4:1 och Lefstad 1:23, Torsby socken, Kungälv kommun, Västra Götalands län

Länsstyrelsebeslut dnr: 431-32252-2012

Belägenhet i SWEREF 99: Norr 6416570 m, Öst 310170 m

Höjd över havet: 30-35 meter

Beställare: Kungälv kommun, Planavdelningen

Projektnummer: 1241

Projektansvarig: Lillemor Olsson

Fältansvarig: Karin Olsson

Övrig personal: Magnus von der Luft

För personalens meriter hänvisas till Rio Kulturkooperativs hemsida

Fältarbetstid: 2012-11-27 - 2012-11-28

Undersökningsområdets storlek: 2190 m²

Arkiv: Rio Kulturkooperativ

Foton: Där fotograf ej anges är bilder tagna av fältpersonalen

Omslagsbild: Översiktsfoto Torsby 397 mot NO

Orienteringskarta: Framställd av Rio Kulturkooperativ med data från Map Maker, FMIS samt Länsstyrelsen i Västra Götaland

Topografisk grundkarta samt plankarta: Tillhandahållen av beställaren

Övriga kartor och situationsplaner: Framställda av Rio Kulturkooperativ

Redigering och layout: Optimal Press

Tryck: Nordbloms Trycksaker AB, Hamburgsund

ISSN 1652-1897

Sökord: Torsby 397, Kärna, Lefstad, boplats, mesolitikum, metalltid

Rio Kulturkooperativ

Ekelidsvägen 5

457 40 FJÄLLBACKA

www.riokultur.se

rio@riokultur.se

Innehåll

<i>Sammanfattning</i>	5
<i>Syfte</i>	7
<i>Metod</i>	7
<i>Förmedling</i>	7
<i>Undersökningsområdet</i>	7
<i>Tidigare undersökningar</i>	7
<i>Undersökningsresultat</i>	7
<i>Fynd</i>	7
<i>Anläggningar</i>	8
<i>Analysresultat</i>	8
<i>Tolkning</i>	8
<i>Antikvarisk bedömning</i>	8
<i>Källor</i>	9
<i>Bilagor</i>	11
1. <i>Schakt</i>	
2. <i>Anläggningar</i>	

Illustration 1. Undersökningsområdet markerat på topografisk karta. Skala 1:50000.

Torsby 397 inom Kärna 4:1 och Lefstad 1:23, Kungälv kommun

Arkeologisk förundersökning

Sammanfattning

I november månad 2012 utförde Rio Kulturkooperativ en avgränsande förundersökning av fornlämningen Torsby 397 inom fastigheten Kärna 4:1 och Lefstad 1:23, i Torsby socken, Kungälv kommun. Undersökningen föranledes av detaljplanearbete inom området.

Fornlämningen är belägen i en trädbeväxt dalgång norr och öster om ett bergsimpediment. Öster om fornlämningen finns ett område med öppen åkermark omgivet av högre bergspartier i norr och söder. Sydväst och nordost om boplatsen är ett mindre antal hus belägna längs bergskanterna.

Fornlämningen Torsby 397 registrerades i samband med en särskild utredning 2010. Inom fornlämningen påträffades 1 avslag med retusch, 2 avslag (varav 1 svallat) och 6 bitar övrigt slagen flinta (varav 1 bränd och 1 svallad) i en humösa sandig silt under ett tunt lager förna. Fyndmaterialet som påträffades var anonymt till sin karaktär och medgav ingen närmare datering. Den slagna flintan påträffades 31 meter över havet vilket innebär att fynden kan härröra från i stort sett hela den förhistoriska perioden, från mesolitikum till järnålder.

Vid den aktuella förundersökningen upptogs tio schakt med grävmaskin. I åtta grävnheter

påträffades slagen flinta, i två av dem i förnan/matjorden, men även i ett grusigt sandlager direkt under denna. Fyndmaterialet bestod av 2 plattformskärna C, 2 plattformskärna F, 1 övrig kärna, 1 spånliknande avslag, 6 avslag, och 12 bitar övrig slagen flinta. I S2 påträffades 3 anläggningar, samtliga tolkades som härdar.

Då ingen regelrätt förundersökning av fornlämningen utförts förordar Rio Kulturkooperativ att vidare undersökningar krävs om byggnation skall ske inom, eller i anslutning till, fornlämningen.

För fornlämningar gäller att de förutom själva lämningen även omges av ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdet utgörs av ett så stort område på marken (eller sjöbotten) som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Lag om kulturminnen mm (KML) och genom miljöbalkens generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till Länsstyrelsen.

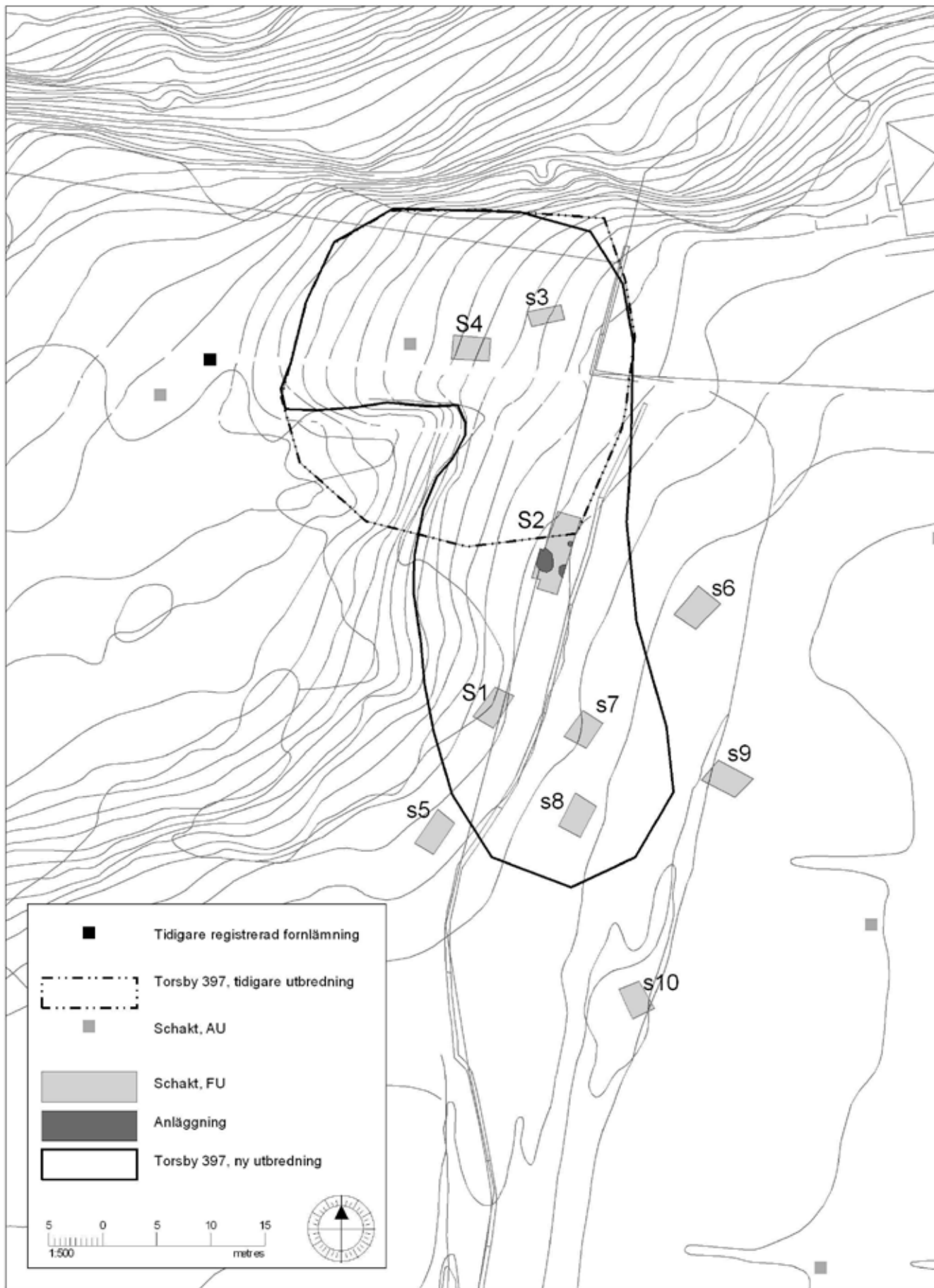

Illustration 2. Undersökningsområdet med schakt, samt ny utbredning för Torsby 397.

Syfte

Undersökningen syftade till att avgränsa forn lämningen i söder och öster. I syftet ingick inte att datera forn lämningen, eller beskriva forn lämningens art och innehåll.

Metod

Vid förundersökningen grävdes sammanlagt tio schakt med grävmaskin inom undersökningssområdet. Schakten förlades jämnt över ytan, utifrån geografiska förutsättningar. Ingen särskild uppdelning i intensiva respektive extensiva ytor gjordes. För att utreda eventuell förekomst av anläggningar upptogs merparten av schakten med dubbel skopbredd.

Fynd insamlades utifrån iakttagen lagerföljd och kontext. Flintmaterialet sorterades med stöd av Sorteringsschema för flinta, *Andersson et al. 1978*, för att därefter återdeponeras i respektive grävenhet. Schakt och övriga iakttagelser mättes in med RTK-GPS. Anläggningarna dokumenterades med foto i plan och i förekommande fall i profil.

Förmedling

I samband med den aktuella förundersökningen har inga planerade publika förmedlingsinsatser genomförts.

Undersökningssområdet

Forn lämningen Torsby 397 är belägen i Torsby socken, Kungälv kommun, *illustration 1*. Lämningen ligger i en trädbeväxt dalgång norr och öster om ett bergsimpediment. Sydöst om forn lämningen finns ett område med öppen åkermark omgivet av högre bergspartier i norr och söder. Sydväst och nordost om boplatsen är ett mindre antal hus belägna längs bergskanterna.

Fornlämningsbilden i närheten utgörs av boplatser, gravfält, en dös, samt rösen och sten sättningar i höjdlägen. I anslutning till Torsby 397 finns en historisk husgrund (Torsby 395) och söder om dessa en fyndplats för flinta (Torsby 396), *FMIS 2012*.

Tidigare undersökningar

Torsby 397 registrerades vid en särskild ut-

redning utförd av Rio Kulturkooperativ 2010, *von der Luft 2011*. Inom boplatsen framkom ett fyndmaterial bestående av 1 avslag med retusch, 2 avslag (varav 1 svallat), och 6 bitar övrig slagen flinta (varav 1 bränd och 1 svallad). Materialet var anonymt till sin karaktär och medgav ingen närmare datering. Den slagna flintan påträffades 31 meter över havet vilket innebär att fynden kunde härröra från i stort sett hela den förhistoriska perioden, från mesolitikum till järnålder.

Undersökningresultat

Under föreliggande undersökning grävdes sammanlagt tio schakt jämnt fördelade över den aktuella ytan, *illustration 2, bilaga 1*. I den norra delen av undersökningssområdet bestod lagerföljden av ett lager förna av varierande tjocklek över ett 8-13 centimeter tjockt fyndförande lager av ljus gulbrun silt. Detta lager följdes av ett lager mycket hårt packad silt. I undersökningssområdets centrala delar följdes förnan av ett lager ljusbrun sand med enstaka stenar. I S2 fanns även sot och kol i detta lager. I den södra delen av området följdes förnan av brun sand med varierande inslag av grus och sten. Även detta lager var fyndförande. I den sydöstra delen av området bestod lagerföljden av ett cirka 10 centimeter lager torv/grässvål följt av ett lager grå humös sand och silt. Detta lager var ställvis kraftigt blandat med den underliggande leran.

Större delen av fyndmaterialet framkom i den centrala delen av forn lämningen.

Tre anläggningar påträffades i S2.

Fynd

Det totala fyndmaterialet utgörs av 2 plattformskärna C, 2 plattformskärna F, 1 övrig kärna, 1 spånliknande avslag, 6 avslag, 12 övrig slagen flinta, *bilaga 1*. Flintan har sorterats med stöd av Sorteringsschema för flinta, *Andersson et al. 1978*.

I S2 och S4 framkom avslag som sannolikt slagits med metallhammare. I S1 påträffades en rest av en enpolig ensidig kärna av mellanmesolitisk typ. Kärnan har reducerats långt och deponerats i ett tillstånd som synes vara

vanligt i yngre mellanmesolitiska material men egentligen mera är en produkt av långtgående reducering. Plattformen har facetterats, vilket också är ett tecken på kraftig reducering. Kärnans rygg eller baksida utgörs delvis av en naturlig yta. I S7 påträffades bland annat tre kärnrester. Av dessa är en en ensidig enpolig med krusta på ryggen och facetterad plattform, i teknologisk mening liknande den från S1 ovan. En är en närmast kubisk kärnrest som troligen också är resten av en ensidig enpolig kärna. Den sista kärnresten har också varit en ensidig enpolig kärna. Flintkvaliteten är varierad på ett sätt som är typiskt för mesolitikum. Om tillgänglig information vägs samman är en datering till mellanmesolitikum rimlig. Som i S1 har materialet reducerats långt.

Flintmaterialet innehåller alltså två faser i teknologisk mening. En mellanmesolitisk i enheterna S1 och S7, samt en metalltida i enheterna S2 och S4. Övriga enheter innehåller för lite information för att kunna tolkas. Det mellanmesolitiska materialet indikerar råmaterialekonomi beroende av brist på större flintstycken.

Anläggningar

I S2 framkom tre anläggningar. Dessa beskrivs närmare i *bilaga 2*. Samtliga anläggningar hade en fyllning bestående av mörkbrun till svart sand med sot och kol, samt i vissa fall skörbränd sten. Kring anläggningarna fanns även kol och sot i det ovanliggande sandlagret. På grund av detta undersöktes en av anläggningarna, A1, för att fastställa att det rörde sig om separata anläggningar och inte en brandlagerrest. A1 hade en distinkt form i profil och ett

djup om 22 centimeter. Samtliga anläggningar tolkades som härdar.

Analysresultat

Då syftet med undersökningen enbart var att bedöma fornlämningens utbredning fanns inga medel avsatta för analyser i kostnadsberäkningen.

Tolkning

Ingen mer ingående tolkning av fornlämningen har gjorts, då undersökningens syfte enbart var att avgränsa fornlämningen åt söder och öster. Det fyndmaterial som påträffades kan dock dateras till mellanmesolitikum samt brons-/järnålder.

Antikvarisk bedömning

Då ingen regelrätt förundersökning av fornlämningen utförts förordar Rio Kulturkooperativ att vidare undersökningar krävs om byggnation skall ske inom, eller i anslutning till, fornlämningen.

För fornlämningar gäller att de förutom själva lämningen även omges av ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdet utgörs av ett så stort område på marken (eller sjöbotten) som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Lag om kulturminnen mm (KML) och genom miljöbalkens generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till Länsstyrelsen.

Källor

Litteratur

Andersson, Stina; Rex Svensson, Karin; Wigforss, Johan	1978	<i>Sorteringsschema för flinta</i> . Fyndrapporter 1978. Göteborgs Arkeologiska Museum.
von der Luft, Magnus	2011	<i>Kärna 4:1 m. fl., Torsby socken, Kungälv kommun. Särskild utredning</i> . Kulturhistoriska rapporter 110. Rio Kulturkooperativ.

Digitala källor

FMIS	2012	http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html

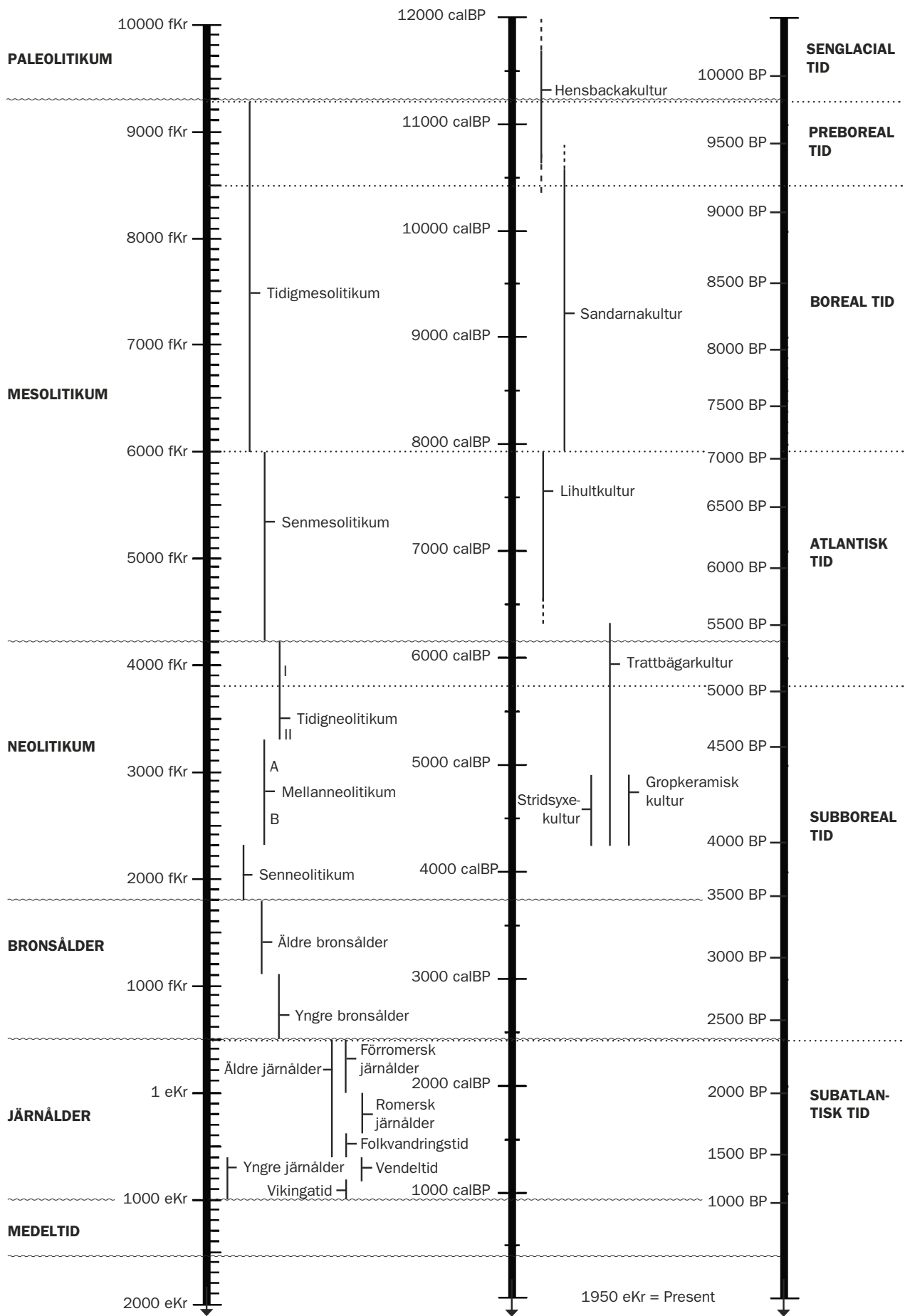
Bilagor

Bilaga 1. Schakt

Nr	Längd (m)	Bredd (m)	Största djup (m)	Lager (cm)	Anläggning	Fynd	Kommentar
S1	2,20	3,00	0,50	0-13 Förna 13-50 Brun stenig grus 50 Berg		L2: 1 plattformskärna C, 2 avslag, 1 övrig slagen flinta	I västra delen av schaktet berg i dagen efter ca 15 cm
S2	7,40	2,40	0,35	0-15 Förna 15-35 Ljusbrun sand med enstaka stenar	A1-3	L2: 1 avslag, 3 övrig slagen flinta	På 30-35 cm djup framträder tre anläggningar, A1-3. Kol och sot finns även i lagret ovanför dessa.
S3	3,00	1,40	0,60	0-28 Förna 28-35 Ljus lätt stenig silt 35-60 Hårt packad ljusbrun silt		L2: 2 övrig slagen flinta, svallade	
S4	3,10	2,20	0,40	0-7 Förna 7-20 Gulbrun sandig silt 20-40 Gulbrun silt		L2: 1 övrig kärna, 2 avslag, 2 övrig slagen flinta	
S5	3,60	2,10	0,60	0-20 Förna. Stor mängd rötter 20-60 Brun siltig sand med inslag av sand. Mer blockrik mot botten av lagret.		L1: 1 övrig slagen flinta	
S6	3,10	2,50	0,43	0-12 Förna 12-25 Grå silt 25-38 Grå/gul lera			
S7	3,00	2,40	0,38	0-12 Förna 12-25 Brun humös sand 25-38 Gulbrun silt		L2: 1 plattformskärna c, 2 plattformskärna F, 3 övrig slagen flinta	
S8	2,90	2,30	0,42	0-10 Förna 10-30 Gråbrun sandig silt 30-42 Grå/gul lera		L2: 1 avslag, spånliknande	
S9	3,00	2,40	0,44	0-12 Torv/grässvål 12-28 Grå humös silt kraftigt blandat med orange lera 28-44 Grå/gul lera		L2: 1 avslag	
S10	2,90	2,40	0,50	0-12 Torv/grässvål 12-35 Brun humös silt 35-50 Grå/gul lera			

Bilaga 2. Anläggningar

Nr	Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Typ	Beskrivning	Fynd
A1	S2	0,55	0,50	0,22	Härd	Oregelbunden form. Fyllning: Mörkbrun till svart sand med skörbränd sten och en stor mängd sot och kol.	
A2	S2	1,80	1,80		Härd	Lätt oregelbunden oval i plan. Fyllning: Mörkbrun till svart sand med sot och kol.	
A3	S2	1,10	0,45		Härd	I S schaktväggen. Lätt oregelbunden oval i plan. Fyllning: Mörkbrun till svart sand med sot och kol.	

Sammanställd av: Swedberg & Östlund. Källor: Nielsen 1993, Andersson & Ragnesten (red) 2005, OxCal

